

VÄSTERNORRLANDS MUSEUM

Härnö kapell

Ett försök att hitta platsen för Härnösands första kyrkplats

Fastighet Härnösand Ön 2:52, 2:81, Eriksdal 1:11, Kapellsberg1:1,
Härnösands socken, Härnösands kommun, landskap Ångermanland,
Västernorrlands län

Rapport 2025:7
Ola George och Peter Persson

Titel: Härnö kapell. Ett försök att hitta platsen för Härnösands första kyrkplats

Rapport nr: 2025:7 Västernorrlands museum

Framsidesbild: Vy från Kapellsberg över Prästjorden i Härnösand. Foto Peter Persson.

Västernorrlands museum

Murbergsvägen 31

871 50 Härnösand

www.vnmuseum.se

ISSN 2000-0111

© 2025 Västernorrlands museum, Härnösand.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY

Kartor: Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, I2018/00090, © Riksantikvarieämbetets kulturmiljöregister (KMR)

Maps throughout this report were created using ArcGIS® software by Esri. ArcGIS® and ArcMap™ are the intellectual property of Esri and are used herein under license. Copyright © Esri. All rights reserved. For more information about Esri® software, please visit www.esri.com.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Bakgrund	2
Syfte.....	2
Metod	3
Natur- och fornlämningsmiljö	3
Historiska källor om Härnö kapell.....	4
Tidigare undersökningar.....	8
Redovisning av arbetet.....	11
Anläggningar	13
Fynden	16
Tolkning och diskussion.....	19
Tekniska och administrativa uppgifter	20
Fynd	20
Referenser	21
Bilaga 1. Fyndlista.....	22

Sammanfattning

Mellan 2003–2007 genomfördes metalldetektoravsökningar för att finna föremål som kunde indikera platsen för Härnö kapell i Härnösand. Kapellet finns omtalat i historiska källor från 1600-talet och framåt. När kapellet omtalas i källorna var det redan borta, placeringen av kapellet är oprecist men verkar ha legat i eller vid ett område kallat Prästänget i närheten av Kapellsberg. Då Hernö omtalas som egen socken redan 1374 bör det från första början ha varit en sockenkyrka men därefter blivit ett kapell under Säbrå kyrka. Om det varit en sockenkyrka för Hernö socken bör det också haft begravningsrätt och under 1830-talet finns en källa som anger att byggnadsrester efter kapellet samt människoskelett ska ha hittats ”*på Prästänget i närheten av Capellsberg*”. På en eventuell begravningsplats bör inte bara Härnös befolkning vara begravda utan även de som dött i samband med den under medeltiden kända Korsmässomarknaden. Att finna kapellplatsen och en eventuell begravningsplats från medeltiden skulle kunna ge ovärderlig information om Härnös befolkning och sammansättning under medeltid-historisk tid. Skulle skelett återfinnas vid framtida undersökningar finns idag stora möjligheter att få fram aDNA och isotoper som kan ge viktiga pusselbitar om Mellannorrlands medeltida befolkning.

Metalldetektoravsökningarna som skedde under projektet sträcker sig mellan Eriksdal i öster till strax väster om Kapellsberget till det som enligt historiska kartor kallas Kapellsvretarna. Sedan 1960-talet har området av intresse kraftigt påverkats genom byggnation av bostadsområden och mycket lite mark med potential för en kyrkplats finns kvar utan modern påverkan. Området vid Kapellsvretarna har delvis använts som koloniområde medan området närmast berget är opåverkat. I detta område finns en kraftig murrest med större stenar på utsidan medan insidan är fylld med mindre stenar och grus. Möjligen är detta resterna efter en bogårdsmur hörande till kapellet. Inom detta område har ett ornerat bokbeslag(?) och ett bokspänne av bly samt en blybit som kan utgöra rester av blyspröjs till ett fönster hittats. Detta område är det mest intressanta för fortsatta undersökningar.

En fortsatt undersökning med geofys (markradar) skulle kunna ge värdefull information. Med markradar kan nedgrävningar för begravingar och grunder efter kapellet kunna spåras utan att gräva i marken. Vidare bör fortsatt metalldetektoravsökning genomföras för att om möjligt få fram fler fynd av intresse med koppling till kyrkliga miljöer. Om avvikelser i markradardata hittas kan man sedan gå vidare med arkeologiska undersökningar.

Bakgrund

Under början av 2000-talet började arkeologerna Ola George och Peter Persson att intressera sig för det kapell/kyrka som enligt ett flertal uppgifter ska ha leget vid Kapellsberg. För att identifiera platsen för kapellet studerades historiska kartor och arkivuppgifter och metalldetektor användes för att söka av områden kring Kapellsberg. Projektet bedrevs på fritiden utan någon budget.

Innan staden Härnösand, som fick sina stadsrättigheter 1585, hade etablerats fanns en handelsplats på Härnön som gick under namnet Korsmässomarknaden (Nordlander 1933). Denna marknad omtalas flera gånger under medeltiden, ofta bland marknader som klassades som olaga. 1374 omtalas Härnösand första gången, då med formen Hernösundh. Hernösundh skall enligt källan som kommer från en kyrklig visitationsresa ha legat i Hernö socken (parochiae). Om Hernö var en egen socken på 1300-talet så bör den också ha haft en sockenkyrka. Hernö socken omtalas inte 1314 i ett korstågstionde, det s.k. Vienne-tiondet eller sexårsgården, som påbjudits av påven. Detta tionde togs ut under åren 1314–19. Hernö bör därför ha blivit socken efter denna tid men före 1374.

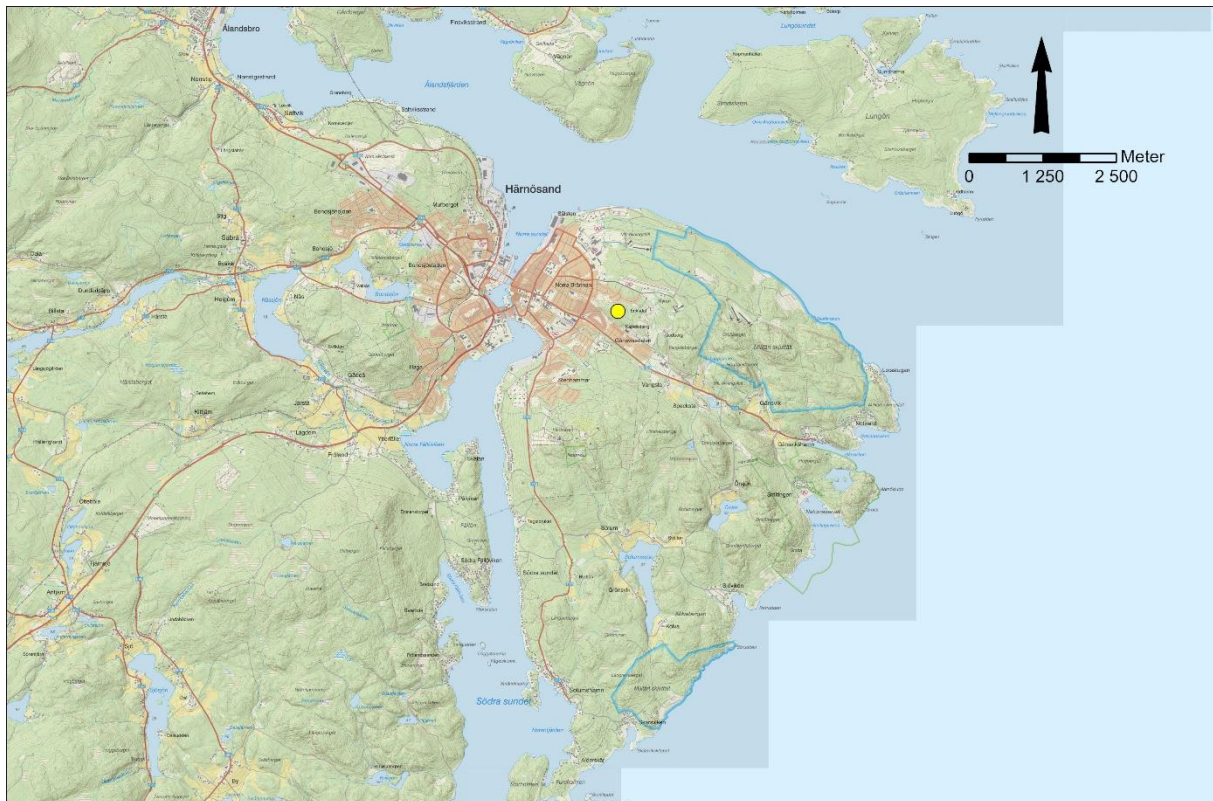
När staden anlades 1585 efter påbud av kung Johan III (1537–1592, kung mellan 1569–1592) så delades Härnön mellan Hernö socken och staden. Staden fick omkring 1590 egen kyrka medan den gamla kyrkobyggnaden blev kapell för bönderna på Härnön. Hur länge byggnaden stod kvar är idag okänt men vid 1600-talets slut verkar den inte längre ha funnits kvar och få spår fanns som kunde visa var den legat.

Ingen av de historiska kartorna från 1600-talet och framåt visar var det gamla kapellet skall ha funnits. Det som finns kvar är ungefärliga positioneringar via källorna och namnet på ett berg (Kapellsberg) som ligger nära platsen där kapellet skall ha legat. Flera källor talar om att kapellet skall ha stått på eller invid Prästånget som ligger nedanför Kapellsberg. Detta område är idag ett villaområde i staden. Inga uppgifter om fynd av anläggningar eller föremål finns från detta område trots anläggandet av villaområdet på 1960-talet.

Syfte

Syftet med studierna av äldre arkivhandlingar och kartor samt inventeringarna och avsökningen med metalldetektor vid Kapellsberg har varit att försöka lokalisera platsen för Härnösands första kyrka/kapell. Den långsiktiga målsättningen har också varit att genom en arkeologisk utredning fastställa platsen för kapellet/kyrkplatsen och att därefter genomföra en arkeologisk undersökning.

En arkeologisk undersökning skulle kunna ge svar på när kyrkplatsen etablerades, hur kyrkan sett ut i plan, hur stor kyrkogården har varit, ge information om kyrkliga förhållanden under medeltid och framåt, hur länge den använts, om det finns en social skiktning i läget för begravningsarna. En undersökning med efterföljande analyser skulle kunna visa fysisk status (sjukdomar och liknande) och ålder på de begravda, analyser av isotoper skulle även kunna visa om de begravda vuxit upp och levat på Härnön med omgivning eller kommit utifrån vilket resulterat i olika värden.

Figur 1. Området vid Kapellsberg markerat med gul prick.

Metod

I fält inventerades området runt Kapellsberg för att om möjligt upptäcka anläggningar som skulle kunna sättas i samband med kapellet/kyrkan eller påvisa något bra läge för kapellet/kyrkplatsen. Därefter söktes ytorna av med metalldetektor för att se om det fanns fynd som kunde indikera kapell/kyrkplats (liknande metoder användes för att lokalisera kapellplatsen i Prästhus på Hemsön (George 2007).

Arkivstudier och kartstudier användes för att ta fram alla tillgängliga uppgifter om kapellet.

Inom projektet skedde samarbete med den studiecirkel om Härnösands historia som bedrevs inom IOGT-NTO där Per Näsström och Lars Högberg var drivande (Näsström 2010). Lars och Per letade mycket förtjänstfullt igenom arkiv och kartor i jakten på uppgifter om kapellet och Härnösands historia, skrev flera rapporter, höll exkursioner och höll ett flertal välbesökta föredrag.

Natur- och fornlämningsmiljö

Kapellsberg utgörs av ett berg 50–90 meter över havet, cirka 1 000 meter långt och 380 meter brett, orienterat i nordväst-sydöst. Berget består huvudsakligen av skogsmark, i östra delen finns fortfarande öppen ängsmark. Bostadsområden finns idag norr, väster och söder om Kapellsberg. Under historisk tid och långt in på 1900-talet var Kapellsberg omgivet av odlingsmark i alla väderstreck.

En härd L1935:322/Raä 27:1 i Härnösands socken påträffades strax öster om det tidigare koloniområdet vid kolonibacken.

Omkring 190 meter sydöst om kapellsvretarna ligger en högformation, 8 meter i diameter och 0,7 meter hög, Anläggningen har beteckningen L1936:9321/Raä 84:1 i Härnösands socken och har status som möjlig fornlämning.

Omkring 400 meter östsydöst om kapellsvretarna ligger en stensättning (grav) med beteckningen L1936:8567/Raä 41:1 i Härnösands socken. Graven är 4 x 2,5 meter stor och 0,2 meter hög.

300 meter sydväst om kapellsvretarna finns ett område L1935:304/Raä 22:1 i Härnösands socken där det enligt uppgift funnits gravhögar. 270 meter norr om kapellsvretarna finns en fyndplats för mynt från 1600-talet L1935:145/Raä 122:1 i Härnösands socken. Fornlämningsbeståndet inom närområdet visar att det där finns lämningar från järnålder och historisk tid.

Historiska källor om Härnö kapell

Innan Härnösands stadskyrka byggdes omkring 1590 stod ett kapell på Härnön där befolkningen och folk från fiskelägena firade sina gudstjänster. Det var byggt av trä och det kan ha varit från medeltid. En katolsk mässhake som nu förvaras på Statens historiska museum sägs vara från kapellet. Vidare fanns ett skåp i Vangsta (figur 7) som också ska ha tillhört kapellet (Olsson & Wallin 1984). Skåpet finns nu på Västernorrlands museum. Mässhakens sköld är av italienskt siden och den skall vara tillverkad runt 1300-talets andra hälft. På ryggskölden avbildas S:t Andreas med sitt Andreaskors till vänster och till höger möjligen Olav den helige (figur 2). Kapellet tycks ha varit i bruk åtminstone fram till att den nya kyrkan byggdes inne i staden på 1590-talet. Enligt en muntlig tradition skall kapellet ha brunnit i slutet av 1600-talet varvid skåpet räddats av en präst. Kapellet klocka drevs in vid den s.k. klockskatten 1565 av Gustav Vasa. Klockan skulle ha vägt 10 pund och 8 marker. Redan 1531 hade man varit tvungna att avstå från en klocka på 4 lispund koppar.

Figur 2. Ryggskölden från mässhaken som skall komma från Härnö kapell. Foto Ola Myrin SHM 2016-08-18.

I oktober månad 1374 vid ärkebiskop Birger Gregerssons visitationsresa genom Norrland hölls sammanträde vid en hamn kallad Hernösund i Hernö sn i Ångermanland.

“Post hoc anno quo supra, jndiccione xij, prima die mensis Octobris, in portu quodam dicto Hernösundh parrochie Hernø in Angermannia” (Svenskt Diplomatarium huvudkartotek, SDHK-nr: 10 584).

Här omtalas att Hernö är en socken vilket skulle tala för att redan vid denna tid finns kapellet på ön. Vid tidigare uppteckningar om tionden under tidigt 1300-tal omtalas inget annex till Säbrå kyrka varför kapellet torde ha byggts någon gång mellan 1314 och 1374. Om Härnö var en egen socken bör det inte bara haft en sockenkyrka utan även haft begravningsrätt. När det blev kapell under Säbrå kyrka är okänt.

1685 vid de så kallade Rannsakingar efter antikviteter skriver Erik Lund

”...ett capell tillförende warit opbygdt af Trä, hwilket allt är förfallet och föga några rudera för tiden ähre behållne, hwilket ligger uthi Prästeängiet dhe nu för tiden kalle...” (Ståhle 1960).

Vid magistratens stadsbeskrivning den 26/11 1690 står att läsa:

”...tillförne war allenast itt ljtet träcapell uppå Hernön som lydde under Säbrå...”

1693 13/8 skrev Härnösands konsistorium till kungen:

”förr än staden Hernösand är wordhen funderat, haar på Hernöön warit ett capell uthi hwilket en gång eller två om åhret gudstjänsten är hållen för bönderne der boendhe, och dhe fiskiaree, som kring hernöön hafwa fiskiat: men sådan staden Hernösand blef bebygdh, och inwånarena kyrkia oprättad, hafwa så wäl Bönderna, som fiskianerna av Stadskykian sig betiänt, och finnas således ingen sådan annexa, som kan antäcknas wara hernöön, emedan och Träcapellet, som där warit, för än staden bygdes är aldeles förlorad”

1780 skrev Abraham Hülphers:

”I äldre tider war detta et capelslag under Säbrå, som hade egen kyrka af träd wid prästänget belägen, hwaräst lemningar ännu finnas, och capels berget behåller minne.”

1837 skrev J. E. Selahn i sin avhandling om Härnösand (Nilsson 1972):

”Den lilla stadens första invånare firade sina offentliga gudstjänster i ett träkapell, beläget på ungefär samma plats, som nu kallas Capellsberg, ända till 1638, då de första grundvalarna till den nuvarande kyrkan lades på en mycket högt belägen plats i staden.”

Till detta skriver han i en fotnot:

”De finnas som mena, att Härnösandsborna firat sina gudstjänster i Säbrå kyrka, innan templet i Härnösand byggdes. Deras mening tilltalar oss föga. Ty både namnet Capellsberg och byggnadsruiner och människo-skelett, som nyligen påträffats vid utgrävning på Prästänget i närheten av Capellsberg, liksom också folkets sägner tyda på att den i texten anförda åsikten är mer sannolik.”

1862 Historiskt-geografiskt och statistiskt lexikon.

"Redan i 13:de seklet var Hernön en namnkunnig socken och hamn i orten; den har ock fordom varit ett kapell under Säbrå, vilket hade egen kyrka af trä, belägen vid Prestängen, hvarest ännu finnas lemningar, och hvaraf Kapellsberget förvarar minnet. Den anses och hafva blifit begagnad af stadsboerna till dess kyrkan byggdes 1638".

1921 skrev Gösta Bucht:

"Hernö kapell låg vid det berg, som nu heter Kapellsberg. En karta från 1600-talets mitt utvisar ett tå eller en byväg därifrån västerut alldeles längs den nuvarande vägen från Kapellsberg till navigationsskolan. Stenklyfts karta över Säbrå av 1646 utvisar en väg från Säbrå kyrka över Bondsjö by till och emellan Framnäsgrårdarna ned mot nattvikan, d. v. s. just den gamla landsvägen från Säbrå. Denna och kapellsbergsvägen ligga nära nog i rät linje och utgjorde säkerligen två delar av den gamla förbindelsen mellan Hernö kapell och moderkyrkan i Säbrå" (Bucht 1921).

1935 skrev Gösta Bucht:

"Det är tyvärr omöjligt att exakt angiva var kapellet var beläget; förmodligen låg det i närheten av kurgrinden, d. v. s. där landsvägen från staden når fram till själva berget. Kapellsbergs gård, som anlades under senare delen av 1700-talet, har intet samband med kapellet" (Bucht 1935).

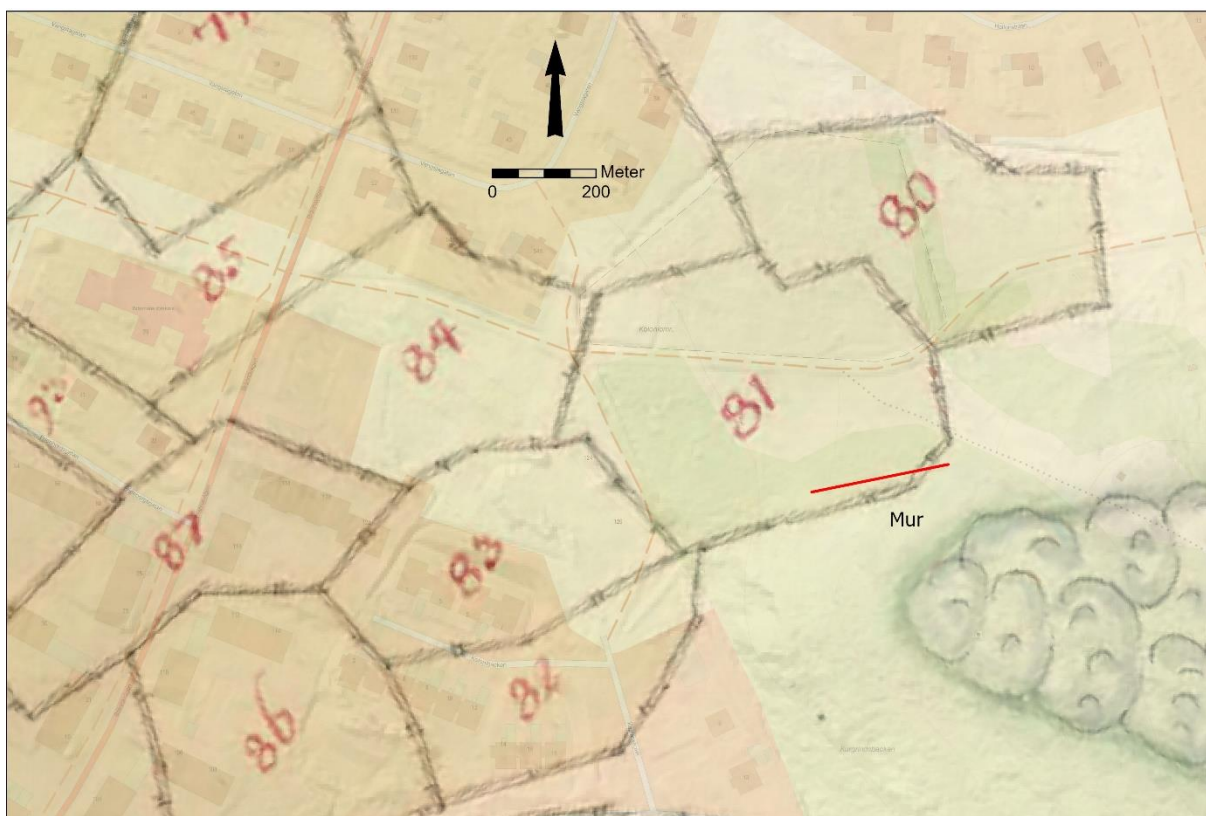

Figur 3. Karta från 1642 över Härnösand. Prästänget markerad med rött. Prästänget delas i väster av en mindre bäck. Delen som ligger väster om bäcken kallas senare för Biskopsågan.

Figur 4. Karta över Härmösand 1700. Det röda området är den så kallade Kapellsvreten. Berget öster om vreten är Kapellsberg.

Gösta Bucht menar att kapellet bör ha legat i närheten av kurgrinden, det vill säga där vägen till kyrkan nådde fram till själva berget Bucht 1935). Olsson och Wallin (1984) tror att kapellets grundstenar kan ha hamnat i den stora mur som restes då Kapellsbergs gård byggdes på 1700-talet. Detta emotsäges av Selahn (Nilsson 1972) på 1800-talet som menar att där fortfarande finns byggnadsruiner. Det torde dock inte vara omöjligt att en del av stenarna kommer från kapellet då det var vanligt att plocka sten från övergivna byggnationer. Intressant är också Selahns fotnot att man runt 1837 skall ha hittat inte bara byggnadsrester utan också människoskelett. Om kapellet tidigare var en sockenkyrka med begravningsrätt bör det ha funnits en begravningsplats där inte bara sockenborna är begravda utan även människor som dött på väg till, eller under, Korsmässomarknaden. I samband med omnämnanden av Korsmässomarknaden framgår att andra marknader på platsen klassades som olaga hamn. Tillstånd fanns för handel på Korsmässomarknaden men inte till andra marknader utanför den tillåtna marknadstiden.

Figur 5. Geometriska kartan från 1700 inpassad och lagd ovanpå topografiska webbkartan. Vretarna 81, 82, 83, 84 och 85 nämns i dombok och i några fall i bouppteckningar som Capellsvreten.

Tidigare undersökningar

1986 genomförde Länsmuseum Västernorrland en schaktövervakning varvid det framkom en anläggning som tolkades som en härd och några färgningar L1935:322 (Härnösand 27:1). Anläggningen var 0,8–1 meter i diameter och innehöll kol/sot och skörbränd sten. Anläggningen undersöktes dock inte innan gång- och cykelvägen byggdes på platsen (Forsberg 1986). Fynden var fåtaliga och bestod av bränd lera/slagg, kritpipor, ben och lås/järn (Forsberg 1986).

Västernorrlands museum genomförde 2014 en arkeologisk utredning inom området för det västra koloniområdet inför byggnationen av ett radhusområde (George 2014). Inga anläggningar, konstruktioner eller fynd hittades från den tid då kapellet användes. Fynden från utredningsområdet tyder på aktiviteter under historisk tid. En glaspärla skulle möjligen kunna vara förhistorisk.

Figur 6. Översikt av området vid Kapellsberg samt de ytor som sökts av med metalldetektor markerade med gröna punkter.

Figur 7. Det skåp som förvarats i Vangsta och som enligt uppgift ska ha stått i det gamla kapellet. På bilden är skåpet intaget till konserveringsateljén på Läns museet efter att ha köpts in av museet.

Redovisning av arbetet

Sökandet efter kapellplatsen föregicks av studier av historiska kartor. Någon markering för kapellet i kartmaterialet finns dock inte. Däremot finns benämningar som Prästänget och kapellsvretarna och i arkivmaterialet finns mindre specificerade uppgifter om att kapellet skulle ha legat på, uti eller vid Prästänget. För att ringa in området för kapellet inventerades området kring Kapellsberg. Samtidigt användes metalldetektor för att söka av ytor för att hitta fynd som skulle kunna indikera kapellplatsen.

Figur 8. Ola och Emil George vid Kapellsberg 2003. Foto Peter Persson.

Anläggningar

Den enda anläggningen som egentligen skulle indikera kyrkplatsen är den mur som löper längs åkermarkens södra del (önö-vsv). Muren är delvis raserad men är bitvis vällagd med grövre stenblock i sidorna och med mindre stenmaterial i mitten.

Figur 11. Muren i förgrunden och ytan där kapellet kan ha legat i bakgrunden. Foto från öster.

Figur 12. Muren. Foto från sydväst.

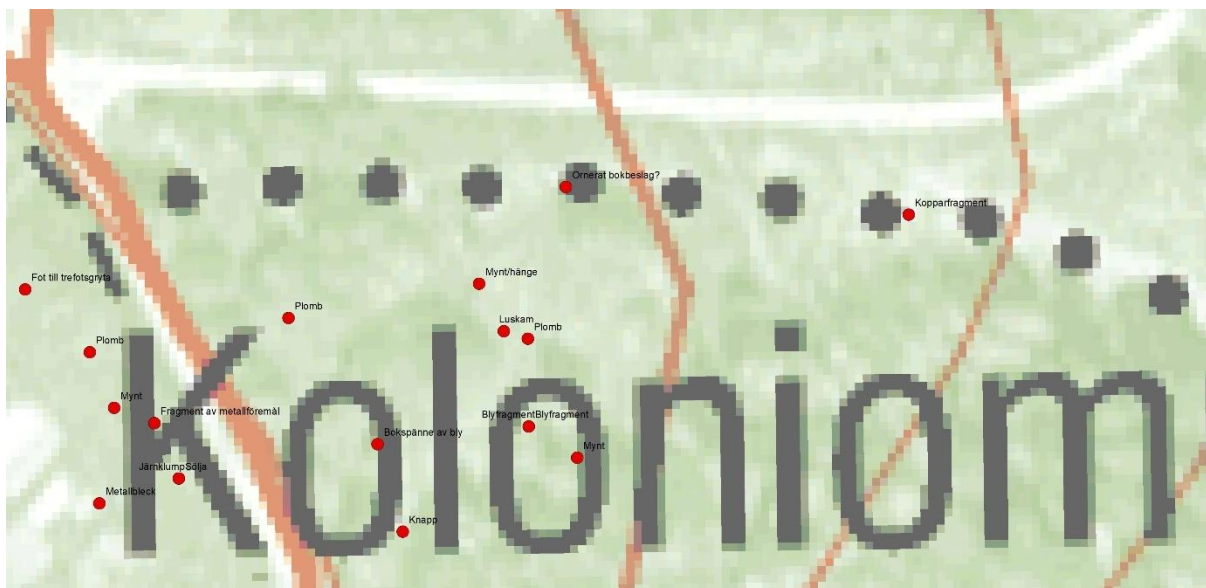
Figur 13. Muren. Foto från nordöst.

Fynden

Fynden består av förklarliga skäl nästan uteslutande av metallfynd då de påträffades i samband med avsökning med metalldetektor. Bland fynden finns mynt och knappar, rödgods och delar till läderselar till hästar med kopparnitar och ringar från historisk tid, några ben, kritpipsfragment, fot till trefotsgryta av koppar, luskam, blyfragment, plomber. De mest intressanta fynden som kan indikera kapellplatsen utgörs av ett bokspänne av bly (fyndnr 31), ett möjligt bokbeslag (fyndnr 23) och rester efter blyspröjs som troligen innefattat glas i ett fönster (fyndnr 19).

Figur 14. Föreslagen yta för utredning utifrån fynd, kartbelägg för en av kapellsvretarna samt resterna efter den mur som kan utgöra resterna efter en bogårdsmur.

Figur 15. Fynden inom föreslagen yta för vidare utredning.

Figur 16 & 17. Fyndnummer 23, ornerat bokbeslag (?) fram och baksida. Foto Madeleine Nilsson.

Figur 18 & 19. Fyndnummer 31, bokspänne av bly, fram och baksida. Foto Madeleine Nilsson.

Figur 20 & 21. Fyndnummer 19, en bit av blyspröjs. Foto Madeleine Nilsson.

Tolkning och diskussion

Området väster om Kapellsberg vid de s.k. kapellsvretarna är det mest intressanta området för fortsatta undersökningar gällande platsen för det medeltida kapellet. Historiska kartor över diken på Prästänget (som de historiska källorna pekar ut där kapellet ska ha legat) visar att det området bör ha varit blött. Området vid kapellsvretarna ligger högre i terrängen och bör inte ha varit lika utsatt för vattenavrinningen från Kapellsberget.

Tråkigt nog är inte platsen för kapellet utritad på någon av de tidigaste historiska kartorna från 1600-talets första hälft. Dock kan man på dessa kartor följa en väg som troligen gick genom den tidiga staden öster ut genom Härnön och som gick genom byarna Vangsta och Specksta till Gånsviken (tidigare Godensviken). Denna väg bör ha haft uråldriga anor och vid Vangsta går en förhistorisk hålväg genom ett av öns största höggravfält som kan vara en del av denna väg. Enligt kartorna viker vägen upp mot Kapellsberg där den s.k. kurgrinden ska ha funnits. Backen upp kallas också kurgrindsbacken.

Fynden av bokbeslag och spänne samt blypröjs är viktiga i sammanhanget. Det är föremål som är vanliga i kyrkliga miljöer (se till exempel kapellplatsen på Hemsön).

Den stora välbyggda murresten är också av intresse då det inte är en vanlig mur runt en äga. Den är alldeles för stor och välbyggd för det. Den liknar mer en bogårdsmur i sin uppbyggnad.

För att få svar krävs i framtiden mer utredningar. Vi föreslår en undersökning med markradar för att ta reda på om gravar och byggnadsrester finns bevarade under marken i området väster om berget och muren. Detta bör ske tillsammans med mer metalldetektoravsökning. Om markradarundersökningen hittar nedgravningar efter begravningar kan man sedan gå vidare med regelrätt arkeologisk undersökning för att bekräfta vad markradarn markerat som intressant. Om vi kan bekräfta att området är kapellplatsen och det finns begravningar där är det av största intresse att analyser av skelett genomförs för att ta reda på släktskap och härkomst.

Tekniska och administrativa uppgifter

Västernorrlands museum dnr	2025/35
Länsstyrelsens dnr	-
Län	Västernorrland
Landskap	Ångermanland
Kommun	Härnösand
Socken	Härnösand
Fastighet	Härnösand Ön 2:52, 2:81, Eriksdal 1:11 och Kapellsberg1:1
Koordinatsystem	RT 90 inmätt med handhållen GPS
Koordinater mittpunkt	N 6947 700 E 651 400
Höjd över havet	40–60 m.ö.h.
Fältarbetstid	2003–2006
Fältpersonal	Ola George, Peter Persson
Rapportsammanställning	Ola George
Kartering	GPS, programvara ArcGIS Pro

Dokumentationsmaterial i form av fotografier, mätfiler och beskrivningar förvaras på Västernorrlands museum.

Fynd

Fynden förvaras på Västernorrlands museum.

Referenser

- Bucht, Gösta 1921. Härnösands grundläggning. *Arkiv för norrländsk hembygdsforskning*.
- Bucht, Gösta 1935. *Härnösands historia, Del 1 1585-1721* (Härnösand).
- Expeditionen af Konversations-Lexikon 1862. *Historiskt-geografiskt och statistiskt lexikon öfver Sverige. Tredje bandet G-H*.
- Forsberg, Lennart 1986. Rapport över schaktkontroll i samband med anläggande av ny gång- och cykelväg på Eriksdal i Härnösand. Läns museet Murberget.
- George, Ola 2014. Arkeologisk utredning i anslutning till Raä 27 i Härnösands socken. Rapportnummer 2014:21.
- Hülphers, Abraham Abrahamsson 1780. *Samlingar til en beskrifning öfver Norrland: Förstasamlingen om Medelpad 1771 samt Fierde samlingen om Ångermanland 1780*.
- Nilsson, Kurt 1972. J. E. Selahns avhandling om Härnösand. *Ångermanland 12*.
- Nordlander, J. 1933. Korsmässmarknaden. Norrländska samlingar. Häftet 11 (III:1).
- Näsström, Per. 2010. Härnösands och Ångermanlands historia. En presentation av IOGT-NTO:s studiecirkel "Härnösands historia" 2008–2010.
- Olsson, Olof & Wallin, Sven 1984. *Härnösand genom seklerna, del 2* (Härnösand).
- Ståhle, Carl Ivar (Red.) 1960. *Rannsakingar efter antikviteter, band 1, häfte 1*. KVHAA. Uppsala.

Arkivkällor

- Härnösands konsistorium 1693 13/8
- Magistratens stadsbeskrivning den 26/11 1690
- Svenskt Diplomatarium huvudkartotek (SDHK)-nr: 10 584

Bilaga 1. Fyndlista

Koordinater angivna i koordinatsystem RT 90

Fyndnr	Fynd	X	Y	Antal	Vikt	mm	Kommentar	Kasserad
1	Mynt	6947735	1611688	1	8	D 27, tj 1,95	5 öre Gustav V	
2	Mynt?	6947764	1611688	1	2	D 30,17, tj 0,88	Möjligen utplattat kopparmynt	
3	Knapp	6947770	1611682	1	2	D 18,6, tj 1,5	Kopparknapp	
4	Knapp	6947760	1611699	1	3	D 17,23, tj 2,16		
5	Smälta	6947764	1611697	1	6,9	40,8 x 39,2 x 8,7	Bly	
6	Smälta	6947764	1611668	1	7	36,8 x 12,8 x 5,9	Kopparlegering	
7	Fragment av mekanism	6947756	1611694	1	18	32,3 x 18,9 x 17,5	Kopparlegering. Oklart vad fragmentet har ingått i	
8	Fragment av sked	6947752	1611689	1	3	42,6 x 26,7 x 2,3	Silver	
9	Kopparbleck	6947752	1611689	1	3	16,8 x 1	Rundvikt, kopparbleck	x
10	Fragment av lås?	6947770	1611680	1	6	D 21, tj 9,2	Kopparlegering	x
11	Fragment av ljushållare	6947760	1611680	1	7	D 45,2 tj 13,9	Godstjocklek 0,5. kopparlegering	x
12	Mynt	6947775	1611831	1	3	D 25,5, tj 1,6	Silvermynt?	
13	Mynt/hänge	6948411	1610894	1	8	D 30,7 tj 1,9	Med hål och tygband	

14	Knapp	6948380	1610884	1	4	D 25,5 tj 2,4	Förgylld kopparknapp med ankare och tre kronor	
15	Kritpipsfragment			3	9		Kolonilotterna, från minst två olika pipor. Ena holken ornerad	
16	Plomb	6948404	1610900	1	8	D 22, tj 2,7	Blyplomb	
17	Plomb	6948407	1610870	1	8	D 19,5 tj 4,6	Blyplomb	
18	Knapp	6947765	1611634	1	3	D 18,8, tj 1,6	Kopparlegering, baksidan förgylld, ornerad, text "orang"	
19	Blyfragment	6948393	1610900	1	17	46 x 39 x 7	Blyspröjs?	
20	Blyfragment	6948393	1610900	1	7	20,2 x 9,4	Koniskt rektangulär	
21	Mynt	6947942	1611813	1	2	D 17,5 tj 1,2	Karl XIV 1/16 daler	
22	Kopparhank	6947942	1611813	1	148	78 x 54,5 x 13,8	U-formad men ena sidan rät	x
23	Ornerat bokbeslag?	6948423	1610905	1	8	44 x 22,7 x 2,5	Bladornering	
24	Luskam	6948405	1610897	1	7	49 x 39 x 1,6	Kopparlegering. Tänder på två sidor	
25	Mynt	6948389	1610906	1	0,5	D 14,9 tj 1,2	10 öre 1953	x
26	Fot till trefotsgryta	6948411	1610837	1	152	61,9 x 42 x 24,5		
27	Kopparfragment	6948419	1610948	1	5	51 x 25 x 2,2	Hopklämd, linjeornering, del till lampa?	
28	Kopparring	6947764	1611637	1	4	D 21 tj 3,3	Del till hästutrustning med del av fäste av kopparbleck	
29	Plomb	6947771	1611650	1	24	26,9 x 17,3 x 7,7	Nästan formad som en åtta, Ornerad med krona, text på andra sidan	
30	Smälta	6947759	1611626	1	10	30 x 30 x 7	Kopparlegering	

31	Bokspänne av bly	6948391	1610881	1	27	29,3 x 28 x 13,6	Diameter på kulan 12,6. fästet är ornerat och har tre hål. Tillverkad av bly	
32	Kritpipsfragment	6947767	1611630	1	0,5	D 6,6, l 17	Ornerat kritpipsfragment	
33	Hundskattemärke	6947767	1611630	1	2	27 x 27 x 0,8	1984 nr 643 Härnösand	x
34	1 öre 1700-tal	6948435	1610821	1	3,38	D 23 tj 2	Kopparmynt	
35	Kopparbleck	6948148	1610830	1	5,79	71 x 11,5 x 1,2		x
36	Kopparring	6948133	1610848	1	5,55	D 25 tj 3,7		x
37	Kil	6948141	1610845	1	10,87	28 x 13 x 2-6,5	Räfflad, till hammare eller liknande	x
38	Sölja	6948387	1610856	1	9,66	43 x 33 x 2,5	Kopparsölja med linje och punktornering	
39	Järnklump	6948387	1610856	1	62,09	51,5 x 30,5 x 17,5	Delvis droppformad	x
40	Metallbleck	6948384	1610846	1	5,19	39,5 x 13,4 x 1,5	Metallbleck med smältdroppe, silver ?	x
41	Oljelampa? Kanna	6948117	1611073	1	130	D 57,5	Ornerad med pip, tenn?	
42	Blyfragment	6948149	1610885	1	8,01	32 x 20,5 x 3-6,6		x
43	Fäste?	6948114	1610889	1	88,78	53 x 49 x 30, godstjocklek 6,5	Rektangulär av järn, möjligen fäste av till lieblad eller liknande	x
44	Smälta	6948300	1610844	1	3,04	19 x 13 x 13	Sintrad lera ?	x
45	Tennfigur	6948069	1611079	1	23,16	49,5 x 49 x 5,5	Arab på kamel	
46	Keramik	6948084	1611086	1	9,97	33 x 32 x 10	Rödgoods med spår av glasyr	x
47	Knopp	6948152	1610886	1	4,6	D 4-18, höjd 22	Ornerad knopp av tenn?	
48	Keramik	6948152	1610886	1	7,32	28,5 x 22 x 10,5	Rödgoods	x

49	Knapp	6948478	1610916	1	5,25	D 23,8 h7	Kupolformad kopparknapp	
50	Järnring	6948126	1611043	1	156	D 94 tj 13,5		x
51	Kil	6948141	1610839	1	12,43	35 x 14 x 1,5-6,5	Räfflad, till hammare eller liknande	x
52	Plomb	6948150	1610850	1	3,31	D 21,5 tj 1	Plomb av bly, rund med fyra utskott	
53	Läderband med kopparnit	6948104	1610888	1	28,72	78 x 18 x 10	Läderband med tätt satta kopparnit, troligen till hästmundering	x
54	Trycktyp	6948151	1610888	1	21,26	23 x 18,5 x 8	Av tenn, stort R	
55	Knapp	6948152	1610843	1	5,66	D 23 tj 8,5	Förgylld, ornerad knapp Sporrang Stockholm, troligen militär	
56	Nyckelskylt	6948142	1610888	1	27,95	66 x 41 x 4,5	Nyckelskylt av koppar i rokokostil	
57	Bricka	6948138	1610848	1	12,7	39,5 x 15,5 x 6,5	Oval kopparbricka	x
58	Bjällra	6948266	1610800	1	27,58	D 28	Kromad kopparbjällra till häst	x
59	Mynt	6948288	1610850	1	2,63	D 23 tj 1	Kopparmynt 1 DALER SM kronan 1715	
60	Trycktyp	6948142	1610849	1	11,12	24 x 14 x 5	Av tenn, litet b eller p	
61	Trycktyp	6948150	1610858	1	14,58	30,5 x 24 x 4	Med texten "i sin mån bidra" eller liknande	
62	Keramik	6948150	1610858	1	3,41	33,5 x 18 x 10	Rödgoods	x
63	Kopparnit	6948137	1610890	1	2,4	D 13 höjd 11	Samma typ som i fynd 53	x
64	Snuslådelock	6948095	1611079	1	18,4	76 x 51 x 4	Snuslådeslock av koppar	x
65	Ring	6948110	1611068	1	13,8	D 68, tjocklek 3,5	Ringformad med 1/4 borta. Av tenn?	x

66	Fäste av koppar	6948145	1610846	1	81	D 37 h 68	Koppar med platta varifrån två u-formade rör fäster i en fingängad (utvändig gänga) platta	x
67	Bränt ben	6948145	1610846	1	0,37	14 x 11 x 9		x
68	Mynt	6948396	1610848	1	16,89	D 32,7, tj 2,8	2 Skilling Banco. Oscar I, 1844-1855	
69	Mynt	6948406	1610831	1	3,15	24,5, tj 1,5	1 öre 1700-tal	
70	Mynt	6948285	1610844	1	6,37	D 25,5, tj 1,8	1/6 ör 1666-1686	
71	Mynt	6948149	1610852	1	6,2	D 21,8, tj 1,8	5 öre Oscar II	
72	Mynt	6948426	1610822	1	2,74	D 22,4, tj 1,6	1 öre 1700-tal	
73	Mynt	6948152	1610887	1	3,72	D 21, tj 1,8	2 öre Gustav VI Adolf	x
74	Mynt	6948133	1610845	1	2,55	D 17, tj 1,4	25 öre 1948	x
75	Mynt	6948133	1610845	1	1,84	D 17, tj 1,4	25 öre 1955	x
76	Mynt	6948133	1610845	1	1,31	D 15, tj 1	10 öre 1945	x
77	Bricka	6948066	1611092	1	8,68	D 23,6, tj 1,8	Bricka utan hål. Tenn?	x
78	Knapp	6948145	1610856	1	5,25	D 19, tj 2,4	Rund kopparknapp	
79	Blyklump	6948133	1610893	1	6,39	21 x 16 x 5,5		x
80	Fragment av metallföremål	6948394	1610853	1	6,78	33 x 27 x 8	Fragment av sked?. Bestående av tenn och järn	
81	Fragment av kopparnit	6948292	1610856	1	38,92	Skalle d 22 tj 7. l 41 x 10 x 9	Del av grov kopparnit. Funnen på 10 cm djup. Inmätning med 4 m noggrannhet	x
82	Kopparbleck	6947749	1611577	1	5,08	37 x 22 x 1,4	Kopparbleck med hål och streckornering samt "gångjärn" i ena kortändan	
83	Blyklump	6948087	1611080	1	22,04	D 28, tj 11,7	X 6911087 på påsen	x

84	Kopparring	6948096	1610887	1	4,48	D 22,3, tj 2,4	Del av hästmundering?	x
85	Kopparnit med vidhängande läder	6948096	1610887	1	2,68	D 12, tj 5,2	Del av hästmundering?	x
86	Aluminiumplåt	6948270	1610840	2	11,06	46 x 41,5 x 0,9		x
87	Lock av koppar	6948270	1610840	1	72,27	D 50, tj 20,7	Med invändig gänga	x
88	Kopparnit	6948116	1610892	1	2,89	D 11,8, tj 10,6	Samma typ av nit som fyndnr 53	x
89	Plomb	6948403	1610845	1	7,14	D 23,3, tj 2,7	Blyplomb. STOCKHOLMS PACKHUS (STEMP) med kungasymbol på andra sidan	
90	Lock av koppar	6947760	1611680	1	7,43	D 45, tj 13	Med rör i centrum på ena sidan med d 24, tj 0,5. Med spikhål i centrum	x
91	Blyklump	6948137	1610904	1	7,75		16 x 14,5 x 8,8	x
92	Kopparplåt	6947775	1611536	1	8,29	34,7 x 29,5 x10, godstjocklek 0,5	Vikt	x
93	Plomb	6948430	1610829	1	5,2	D 18,3, tj 5	ANN 1827 med 5 kantig symbol	
94	Blyklump	6948120	1610890	1	10,56	29,5 x 16 x 5		x
95	Metallklump	6948299	1610843	1	22,75	34 x 32,5 x 16,5	Tenn? 5 meters noggrannhet. 0,2 m djup	x
96	Sölja	6948151	1610886	1	4,57	27,8 x 19,7 x 5	Utan torne	
97	Ben	6948091	1610919	1	17,82	92 x 34,5 x 21,5		
98	Tennplåt	6948091	1610919	3	14,24	60 x 60 x 1	Troligen av tenn	x
99	Sked	6948141	1610886	1	19,36		Av nysilver i tre delar	x
100	Tapp	6948139	1611018	1	101,1	69 x 37,5 x 32	Tapp av koppar till kik/kran	
101	Ben	6948139	1611018	1	1,93	35,5 x 15 x 6,4		

102	Sked	6948126	1611025	1	46,41	190 x 35 x 9	Från slutet av 1800-början av 1900-talet	x
103	Flintbit	6947718	1611783	1	7,03	23 x 19,5 x 14,5		
104	Keramik	6947718	1611783	1	0,85	16 x 14,5 x 5	Fragment av rödgods	x
105	Ben	6947726	1611770	3	4,43	33 x 22 x 5		
106	Ogla	6948140	1611015	1	15,35	98,5 x 32 x 2,3	Del av hästmundering? Formad som en ögla (8)	x

